

Date: 21st April-2026

O‘ZBEK VA RUS ALLALARINING TIPOLOGIK XUSUSIYATLARI

Parpiyeva Surayyo Sodiqjon qizi

Turan International University talabasi

Annotatsiya (o‘zbek tilida): Mazkur maqolada o‘zbek va rus xalq og‘zaki ijodiga mansub allalarning tipologik xususiyatlari qiyosiy tahlil qilinadi. Allalarning mazmuni, shakli, ritmik tuzilishi va tarbiyaviy ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot natijasida har ikki xalq allalarida umumiylik va o‘ziga xos jihatlar mavjudligi aniqlanadi.

Kalit so‘zlar: alla, folklor, tipologiya, tarbiya, ritm, xalq og‘zaki ijodi

Аннотация (rus tilida): В данной статье проводится сравнительный анализ типологических особенностей узбекских и русских колыбельных песен. Рассматриваются их содержание, структура, ритмика и воспитательная роль. В результате исследования выявляются как общие, так и отличительные черты.

Ключевые слова: колыбельная, фольклор, типология, воспитание, ритм, устное народное творчество

Abstract (ingliz tilida): This article analyzes the typological features of Uzbek and Russian lullabies in a comparative aspect. Their content, structure, rhythm, and educational significance are examined. The study identifies both similarities and differences between the two traditions.

Keywords: lullaby, folklore, typology, education, rhythm, oral tradition

Kirish

Xalq og‘zaki ijodi har bir millatning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va ma’naviy qadriyatlarini o‘zida mujassam etadi. Ayniqsa, allalar bolalar folklorining eng qadimiy va muhim janrlaridan biri hisoblanadi. Allalar orqali ona o‘z farzandiga nafaqat mehr-muhabbatini izhor etadi, balki uni ruhiy va axloqiy jihatdan tarbiyalaydi.

O‘zbek va rus xalqlarida allalar keng tarqalgan bo‘lib, ular o‘ziga xos tipologik xususiyatlarga ega. Ushbu maqolaning maqsadi — ikki xalq allalarini qiyosiy o‘rganish orqali ularning umumiy va farqli jihatlarini aniqlashdir.

Asosiy qism

Allaning mohiyati va vazifalari

Alla — bu bolani uxlatish jarayonida kuylanadigan, ohangdor va ritmik xalq qo‘shig‘idir. Uning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

*bolani tinchlantirish va uxlatish

*ona va bola o‘rtasidagi hissiy bog‘liqlikni mustahkamlash

*dastlabki tarbiyaviy tushunchalarni singdirish

O‘zbek allalarida ko‘pincha farzandga nisbatan ezgu tilaklar, kelajak orzulari aks etadi. Rus allalarida esa bolani yomon kuchlardan asrash, himoya qilish motivlari ko‘proq uchraydi.

Date: 21st April-2026

O'zbek allalarining tipologik xususiyatlari

O'zbek allalari quyidagi belgilar bilan ajralib turadi:

1. Milliy ruh va qadriyatlar ustuvorligi

Allalarda oila, mehr-oqibat, ota-onaga hurmat kabi tushunchalar keng yoritiladi.

2. Orzular va kelajak tasviri

Ona bolasining kelajakda baxtli, bilimli va obro'li inson bo'lishini tilaydi.

3. Oddiy va samimiy til

So'zlar sodda, tushunarli va hissiyotlarga boy bo'ladi.

4. Ritmik va takroriy tuzilma

Takrorlar allaning ohangdorligini oshiradi va bolaga taskin beradi.

Rus allalarining tipologik xususiyatlari

Rus allalari ham o'ziga xos xususiyatlarga ega:

1. Sokin va muloyim ohang

Allalar odatda past va bir maromdagi ohangda kuylanadi.

2. Tabiat obrazlari

Oy, yulduz, shamol kabi obrazlar keng qo'llaniladi.

3. Himoya motivlari

Bola yovuz kuchlardan asralishi haqida g'oyalar aks etadi.

4. Ritmik soddalik

Tuzilishi oddiy bo'lib, bolaga tez ta'sir qiladi.

Qiyosiy tahlil

O'zbek va rus allalari o'rtasida quyidagi umumiyliklar mavjud:

*ritmik va takroriy tuzilma

*bolani tinchlantirish vazifasi

*ona mehrining ifodasi

Farqli jihatlar esa quyidagicha:

*o'zbek allalarida ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlar ustun,

*rus allalarida esa tabiat va himoya motivlari kuchli

Bu farqlar har bir xalqning mentaliteti, turmush tarzi va dunyoqarashi bilan izohlanadi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, o'zbek va rus allalari tipologik jihatdan o'xshash bo'lsa-da, mazmunan muayyan farqlarga ega. Har ikkala xalq allalari ham bolalar tarbiyasida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular orqali milliy qadriyatlar avloddan-avlodga o'tadi. Allalar nafaqat folklor namunasi, balki kuchli pedagogik vosita sifatida ham katta ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari.

2. Rus xalq folklori to'plamlari.

3. Bolalar folklori bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.

Date: 21st April-2026

4. Pedagogika va psixologiya asoslari bo'yicha adabiyotlar.
5. Folklorshunoslikka oid ilmiy maqolalar.
6. Internet manbalari va ilmiy bazalar.

